

Protokol ob zaznavi in obravnavi medvrstniškega nasilja

»Medvrstniško nasilje« je vsaka oblika fizičnega, psihičnega, spolnega, materialnega ali spletnega nasilja, pri kateri se otrok, nad katerim vrstnik oz. vrstniki izvajajo nasilje, počuti ogroženo, nesprejeto, manjvredno in podobno.

1. Navodila ob zaznavi in obravnavi medvrstniškega nasilja za strokovne delavce v OŠ Ob Rinži

1.1 UKREPANJE OB MEDVRSTNIŠKEM NASILJU

1.1.1 Takojšnja intervencija

a. Naloge strokovnega delavca, ki je zaznal nasilje

Strokovni delavec ali drug delavec VIZ, ki je zaznal nasilje ali je bil o njem obveščen:

1. takoj poskrbi za varnost in zdravje otrok tako, da:
 - izvede vse potrebne ukrepe za zaščito učenca, ki doživlja nasilje,
 - če je potrebno, pokliče nujno zdravniško pomoč in o poškodbi obvesti učenčeve starše,
 - se pogovori z učencem, ki je bil žrtev nasilja in mu nudi čustveno oporo,
2. isti dan, izjemoma, če okoliščine tega ne dopuščajo, naslednji dan po zaznavi nasilja
 - o dogodku obvesti ravnatelja, razrednika vseh vpletenih učencev, šolsko svetovalno službo in starše,
 - naredi zapis dogodka in ga posreduje šolski svetovalni službi in razredniku.

b. Naloge šolske svetovalne službe

Šolska svetovalna služba isti oz. najpozneje naslednji delovni dan po zaznavi nasilja:

- po potrebi oblikuje načrt za preprečitev nadaljevanja nasilja,
- ločeno se pogovori z učencem, ki je doživel nasilje in učencem, ki je povzročil nasilje in po potrebi z opazovalci dogodka ter izdelava zapis pogovora z namenom razjasnitve situacije.

c. Naloge vodstva VIZ

V odsotnosti šolske svetovalne službe ločene pogovore iz prejšnjega odstavka opravi ravnatelj ali pomočnik ravnatelja.

1.1.2 Procesna intervencija

a. Naloge šolske svetovalne službe

Šolska svetovalna služba v dogovoru z razrednikom na podlagi pridobljenih informacij prične s svetovalnim delom z učencema: žrtvijo in povzročiteljem nasilja. Na pogovor povabi tudi starše.

Šolska svetovalna služba najpozneje v treh delovnih dneh po zaznavi nasilja skliče tim. Člani tima so: svetovalni delavec, razrednik učenca, ki je doživel nasilje ter učencem, ki je povzročil nasilje; po potrebi ravnatelj in drugi strokovni delavci VIZ. Tim vodi svetovalni delavec, ki dejavnosti tima tudi ustrezno dokumentira.

b. Naloge tima

Naloge tima iz prejšnjega odstavka so:

- izdelava načrta pomoči za žrtev nasilja,
- v skladu s predpisi načrtuje vzgojno ukrepanje za povzročitelja,
- načrtuje delo s starši,
- načrtuje delo z oddelkom, v katerega sta vključena žrtev, povzročitelj nasilja in opazovalci,
- po potrebi sodeluje z zunanjimi institucijami,
- določi izvajalce nalog,
- s primerom nasilja seznaniti druge strokovne delavce VIZ,
- s primerom nasilja seznaniti razredni učiteljski zbor.

1.2 SODELOVANJE Z DRUGIMI ORGANI IN ORGANIZACIJAMI

1.2.1 Obveščanje

Ravnatelj posreduje prijavo na Center za socialno delo, ko oceni, da je otrok žrtev in/ali povzročitelj nasilja oziroma kadar otrok potrebuje pomoč centra. Za vsa ravnanja, ki ustrezajo opisu kaznivih dejanj oziroma imajo znake prekrškov (npr. povzročena telesna poškodba, spolno nasilje, tatvine, izsiljevanje ali poškodovanje stvari - materialno nasilje in v primeru, ko posameznik v šolo prinese predmete, ki so po svoji obliki nevarni ali

prepovedani - noži, pirotehnika, pištole itd.), ki se preganjajo po uradni dolžnosti pa ravnatelj policijo.

V omenjenih primerih šolska svetovalna služba povabi k sodelovanju v timu (tim v razširjeni sestavi) predstavnika policije, centra za socialno delo in predstavnike drugih organov in nevladnih organizacij.

1.2.2 Sodelovanje predstavnikov drugih organov in organizacij v timu

Naloge tima v razširjeni sestavi so:

- izmenjava informacij med člani razširjenega tima,
- načrtovanje in usklajevanje dejavnosti za pomoč učencu žrtvi in za obravnavo povzročitelja nasilja,
- spremljanje napredka obravnave,
- dogovor o sodelovanju pri izvedbi preventivnih dejavnosti.

1.3 ODGOVORNOST ZA UKREPANJE

Za ravnanje zaposlenih v VIZ pri zaznavanju in obravnavanju je v skladu z zakonom, ki ureja organizacijo in financiranje vzgoje in izobraževanja, odgovoren ravnatelj.

2. RAVNANJE OB ZAZNAVI MEDVRSTNIŠKEGA NASILJA - PODROBNEJE

2.1 UKREPANJE (INTERVENCIJE)

Ko zaznamo medvrstniško nasilje, je potrebno intervenirati. Intervencijo (pomoč, reagiranje) v primerih nasilja med vrstniki lahko izvajajo učitelji/vzgojitelji, šolski svetovalni delavci ali oboji, v povezavi še s katero od zunanjih inštitucij. K intervencijskemu modelu štejemo tiste načine odzivanja na nasilje, ki:

- nudijo pomoč žrtvam nasilja (psihosocialno, pravno),
- žrtvam zagotavljajo umik v varen prostor (če učitelj ne more zagotoviti umika z žrtvijo, lahko pošlje žrtev skupaj z enim učencem v kabinet, na hodnik, prosto učilnico ipd.),
- delajo s povzročitelji (ponujajo pomoč pri spreminjanju agresivnega vedenja). Če povzročitelj in starši ne želijo sodelovati, šola o tem obvesti pristojni CSD.
- usmerjajo VIZ k vzpostavitvi enotnih pravil in postopkov za obravnavo konkretnih primerov medvrstniškega nasilja,
- informirajo VIZ o pristojnosti zunanjih inštitucij in dolžnosti prijave nasilja zunanjim pristojnim inštitucijam (policiji, centrom za socialno delo),

- informirajo o nevladnih in vladnih programih pomoči žrtvam in povzročiteljem nasilja.

2.2 TAKOJŠNJA INTERVENCIJA

- a) Strokovni delavec ali drug zaposleni, ki je nasilje zaznal, z izvedbo ustreznih ukrepov **vedno najprej poskrbi za prekinitev nasilja in zaščito žrtve**. Nasilje prekine tako, da vpletene učence razdvoji, po potrebi pokliče ustrezno pomoč (po potrebi pošlje učenca po ŠSS ali vodstvo šole, v primeru hude poškodbe pokliče 112), povzročitelja odstrani v ločen prostor (kabinet, ločene učilnice, v šolsko svetovalno službo, k ravnatelju), žrtev pa zaščiti tako, da jo umakne v varen prostor, stran od povzročitelja nasilja.

Za tem se strokovni delavec ali drug zaposleni, ki je nasilje zaznal, **ločeno pogovori** z žrtvijo. Cilj pogovora je pomiritev otroka, čustvena podpora, pogovor o dogodku, če otrok o tem želi govoriti, in o tem, kakšni bodo nadaljnji koraki reševanja problema

S povzročiteljem se medtem lahko pogovori svetovalni delavec, ravnatelj ali drug strokovni delavec. Pomembno je, da ne pride do soočenja z žrtvijo in da tudi morebitni opazovalci pri tem pogovoru niso prisotni. Cilj tega pogovora je umiritev povzročitelja in zaščita pred nadaljevanjem nasilja.

Če je prišlo do poškodbe in je potrebna pomoč zdravnika, pokliče nujno zdravniško pomoč. Sočasno obvesti starše ali skrbnika poškodovanega učenca. Če je učenec odpeljan na urgenco, poškodbo na policijo prijavi zdravnik, šola pa je dolžna obvestiti starše ali skrbnike. Zdravniško osebje presodi, ali gre učitelj z učencem na urgenco ali ne.

- b) Strokovni delavec ali drug zaposleni, ki je neposredno zaznal medvrstniško nasilje, isti ali najkasneje naslednji dan po zaznavi nasilja, o dogodku obvesti razrednike vseh vpletenih, šolsko svetovalno službo ter ravnatelja. Šolska svetovalna služba o dogodku obvesti starše žrtve in povzročitelja. Strokovni delavec ali drug zaposleni, ki je nasilje neposredno zaznal, pripravi **zapis zaznave nasilja**, ki mora vsebovati naslednje informacije:
- kaj se je zgodilo,
 - kje se je zgodilo,
 - kdaj se je zgodilo,
 - kdo je bil vpleten v nasilje,
 - ravnanje strokovnega delavca oziroma zaposlenega, ki je zaznal nasilje.

Podpisani izroči zapis šolski svetovalni službi. Zapis je lahko narejen kot zaznamek oziroma se zanj lahko smiselno uporablja obrazec *Zapisa o nasilju nad otrokom v družini*,

ki je priloga Pravilnika o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode (objavljen v Uradnem listu RS, št. 104/2009).

2.3 PROCESNA INTERVENCIJA

Pri kasnejšem ukrepanju sodelujejo strokovni delavci VIZ glede na njihove kompetence in znanja. Vendar pa ima ključno vlogo šolska svetovalna služba, ki je strokovno kompetentna za svetovalne razgovore in načrtovanje poteka dela s posameznikom, skupino ali razredom. Pomembno vlogo pri procesni intervenciji oziroma v timu, ki se v VIZ po zaznanem nasilju oblikuje, ima tudi razrednik. Ravnatelj je prav tako del tima in mora biti seznanjen z nasilnim dejanjem in potekom obravnave na vseh nivojih (posameznik, skupina, razred).

Kako dolgo bo trajalo delo s posamezniki ali z razredom, kako intenzivno bo, kdo vse bo v delo vključen, je odvisno od posameznega primera in strokovne presoje tima v VIZ.

Tim

Vsi naštetih strokovni delavci VIZ sodelujejo v timu, ki ga po zaznanem nasilju skliče svetovalni delavec ali ravnatelj/pomočnik ravnatelja. Sklicatelj tim tudi vodi.

Vodja tima poskrbi, da so sklepi zapisani v obliki zapisnika ali uradnega zaznamka. Dokumentacija je zaupna. Zapisnik timskih sestankov podpišejo vsi prisotni, zapis dogodka pa tisti, ki je dogodek zaznal in ga zapisal. Če se za zapis smiselno uporablja obrazec *Zapis nasilja nad otrokom v družini*, ga prav tako podpiše tisti, ki je zapis naredil in svetovalni delavec, ki je zapis prejel. Pri uporabi drugih obrazcev, ki jih VIZ sestavi sam, prejem prav tako podpiše svetovalni delavec, ki zapis tudi shrani v varovano omaro, podobno kot drugo dokumentacijo, ki jo vodi svetovalna služba. Dokument je dostopen vsem, ki so člani tima (tudi drugim inštitucijam, če se vključijo v tim), na vpogled pa je dostopen tudi staršem.

V timu se opredelijo vloge posameznih strokovnih delavcev in morebitno sodelovanje z zunanjimi inštitucijami (policija, CSD, svetovalni center, nevladne organizacije). Tim presodi, ali so, glede na zaznano nasilje, potrebne tudi določene preventivne aktivnosti za razred, razrede ali celoten VIZ.

Pri ukrepanju in preprečevanju nasilja v VIZ imajo ravnatelj, učitelji/vzgojitelji in šolska svetovalna služba specifične naloge oziroma vloge:

Vloga ravnatelja:

- vedno se seznanj z dogodkom in je seznanjen z vsemi nadaljnjimi postopki znotraj VIZ,

- po potrebi opravi razgovor z žrtvijo in povzročiteljem,
- formalno obvešča ustrezne institucije, sodeluje z zunanjimi inštitucijami, če je to potrebno (policija, CSD), prav tako z javnostjo in mediji,
- skrbi, da strokovnim delavcem, če izkažejo to potrebo, omogoči strokovno podporo ter jim zagotovi varnost,
- v sodelovanju s šolsko svetovalno službo se pogovori s starši,
- skrbi, da je VIZ za otroka varovalni dejavnik,
- sodeluje pri načrtovanju preventive.

Vloga učitelja:

- skrbi, da je VIZ za učenca varovalni dejavnik,
- če mu učenec zaupa oz. ga izbere za zaupno osebo, ohrani »status« zaupne osebe,
- načrtuje delo z oddelčnim učiteljskim zborom, učencu nudi ustrezne podporne mehanizme,
- če je pri učencu zaradi stisk učni uspeh slabši, mu zagotovi ustrezno učno pomoč,
- načrtuje delo in dela z oddelčno skupnostjo.

Vloga svetovalne službe:

- vodi tim v VIZ,
- z žrtvijo in s povzročiteljem vodi svetovalne razgovore,
- skrbi, da je VIZ za otroka varovalni dejavnik,
- sodeluje z ravnateljem (ga obvešča, sodeluje pri načrtovanju nadaljnjih postopkov),
- sodeluje z učitelji/vzgojitelji/tehničnimi delavci,
- sodeluje s starši,
- načrtuje preventivo,
- dela s skupino/oddelčno skupnostjo,
- sodeluje z zunanjimi inštitucijami v dogovoru z ravnateljem.

Delo z žrtvijo

Svetovalni pogovor z učencem v procesni intervenciji opravi, če je le mogoče, šolski svetovalni delavec, ki ima na tem področju več znanj in kompetenc. Število svetovanj je odvisno od situacije in od želje/potrebe žrtve. Pri svetovalnem pogovoru veljajo osnovna načela zaupnega pogovora:

- učencu verjamemo, da je žrtev nasilja,
- ne iščemo "objektivne resnice" – ne zanima nas "druga stran",
- učencu povemo, da je to, kar doživlja, nasilje, in da ni prav, kar se mu je zgodilo,

- razbremenimo ga občutkov krivde – za nasilje ni kriv on, temveč je zanj odgovorna oseba, ki je nasilna,
- dovolimo mu izraziti vsa čustva,
- nikoli ne opravičujemo nasilja, ki ga je preživel!

Ko presodimo, da učenec o medvrstniškemu nasilju, ki ga je doživel, želi/zmore govoriti, mu v svetovalnem procesu lahko zastavimo vprašanja, ko potrebujemo dodatne informacije, potrebujemo pojasnilo ali kaj preslišimo.

Postavljamo odprta vprašanja, smo obzirni, previdni in zaupljivi. Ohranjamo mirnost ob poslušanju (neverbalna govorica). Učenca poslušamo. Pustimo mu dovolj časa, da se izrazi. Ne prekinjamo. Ne posplošujemo. Ne vrednotimo. Pohvalimo ga za pogum. Spodbujamo z medmeti ali povzamemo učenčevo zadnjo misel, da lahko nadaljuje. Pozorni smo tudi na neverbalna sporočila. Ko se z otrokom, ki je doživel nasilje s strani vrstnikov, pogovarjamo, ne pozabimo na:

- opredelitev problema,
- pogovor o čustvih,
- opolnomočenje (čustvena in moralna podpora, ozaveščanje in informiranje),
- iskanje rešitev (načrt za delovanje).

Poleg svetovalnega pogovora/svetovanja svetovalni delavec lahko žrtvi pomaga še tako, da jo:

- opolnomoči z učinkovitimi strategijami spoprijemanja z nasiljem,
- spodbuja, da pove o medvrstniškem nasilju še komu drugemu, ki lahko pomaga rešiti situacijo (vrstnik ali odrasla oseba),
- poudari pomen prijateljstva, ki je eden najpomembnejših preventivnih virov proti medvrstniškemu nasilju,
- uči konkretnih odzivov na nasilna dejanja (preko igre vlog).

Delo s povzročiteljem

Tudi s povzročiteljem se svetovalni delavec mora pogovoriti in načrtovati aktivnosti. Delo s povzročiteljem je edini način, da le-ta spremeni svoja neustrezna vedenja. Pomembni elementi svetovalnega pogovora s povzročiteljem so:

- pogovor izvede šolska svetovalna služba (ravnatelj naj bo po potrebi prisoten),
- cilj pogovora je, da povzročitelj razume razloge za svoje ravnanje in sprejme odgovornost za storjeno nasilje,
- obvesti starše,
- izvede prijavo na policijo ali CSD v soglasju z ravnateljem, če je to potrebno,
- po potrebi izvede usmeritev v zunanje strokovne institucije.

Za svetovanje povzročitelju je učinkovita uporaba vedenjskega in vedenjsko-kognitivnega pristopa. Izhajajoč iz tega pristopa postavimo šolska/razredna pravila, ki veljajo pri odnosu z drugimi. Pri tem morajo biti pravila jasna in konkretna. Pri mlajših učencih uporabljamo predvsem vedenjske strategije:

- kotichek za umirjanje, kamor se učenec zateče, ko je napet ali je pred izbruhom jeze;
- dogovorjeni znak, s katerim učenec okolico opozori, da je vznemirjen, besen;
- urjenje v različnih spretnostih obvladovanja jeze.

Pomemben cilj obravnave povzročitelja medvrstniškega nasilja je prevzem/sprejetje posledice za svoje ravnanje (npr. izrek vzgojnega opomina, vzgojnega ukrepa, restitucija).

Delo z opazovalci

Medvrstniško nasilje, še posebno če traja daljši čas in je sistematično, poškoduje tudi opazovalce (vrstnike). Medvrstniško nasilje ima tako vpliv tudi na dinamiko razreda in pogosto na VIZ kot celoto.

Delo z opazovalci načrtujemo v okviru ur oddelčne skupnosti, lahko v obliki projektnih dni, na posebnih delavnicah. Cilji dela z opazovalci:

- **razumeti** morajo, da imajo tudi oni pomembno vlogo pri preprečevanju vrstniškega nasilja v razredu, VIZ,
- dati jim moramo **jasna sporočila** o tem, da je nasilje nesprejemljivo in da bo VIZ storil vse, kar je v njegovi moči, da ga prepreči,
- **opozorimo** na različne možne oblike medvrstniškega nasilja in pomen specifičnega konteksta razreda, ki z nasiljem izloča ali kaznuje »drugačne«.

Delo s starši

Če želimo učinkovito delo z žrtvijo, povzročiteljem/povzročitelji in nenazadnje tudi z opazovalci, povabimo starše kot partnerje in soustvarjalce varnega šolskega prostora. Predlagamo, da se VIZ in starši skupaj dogovorijo tudi o vlogi posameznika/starša. Npr.: če starši pri otroku opazijo spremenjeno vedenje, če jim pove, da je žrtev medvrstniškega nasilja ali da je žrtev nekdo od sošolcev/vrstnikov, naj starši obvestijo razrednika in svetovalno službo, oziroma ravnatelja, še posebej, če nasilje ne preneha.

V konkretnem primeru pa VIZ starše v obravnavo nasilja vključuje z:

- individualnimi pogovori s starši,
- roditeljskimi sestanki in

- predavanji/izobraževanji/delavnicami za starše.

Na pogovor VIZ povabi starše učenca, ki je bil v konkretnem primeru žrtev medvrstniškega nasilja, in starše učenca/učencev, ki so bili povzročitelji. Pogovor med starši in VIZ mora temeljiti na skupnem iskanju ustreznih strategij, ki bodo v pomoč otroku, ne glede na to, v kateri vlogi je. Svetovalni delavec mora upoštevati načelo sodelovanja v svetovalnem odnosu in načelo celostnega pristopa, saj je posameznik pri svojih ravnanjih del ožjega in širšega socialnega okolja, kar pomeni, da so starši pomemben del pri reševanju težav. Sodelovalen odnos je temelj za ustrezen načrt pomoči.

Zelo pomembno je, da starši čutijo, da jih VIZ spoštuje in razume, saj bo tako medsebojno zaupanje večje, starši pa bodo bolj prepričano in zavzeto sodelovali pri obravnavi in preprečevanju nasilja med vrstniki.

Obenem pa mora VIZ – suvereno in enotno – vseskozi zastopati stališče, da je nasilje nesprejemljivo in se bodo nanj zaposleni v VIZ tudi v bodoče vedno, brez izjeme, odzivali. S tem VIZ krepi svojo kredibilnost in avtoriteto. Oboje je nujno, če želimo biti, skupaj s starši, kos medvrstniškemu nasilju.

2.4 SODELOVANJE Z DRUGIMI ORGANI

Medvrstniško nasilje lahko predstavlja tudi ravnanja, ki ustrezajo opisom kaznivih dejanj (Kazenski zakonik) oziroma ima znake prekrškov v skladu z zakoni, ki določajo prekrške (Zakon o varstvu javnega reda in miru, Zakon o orožju, Zakon o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami, itd.), zaradi česar je po kazenski in prekrškovni zakonodaji potrebna prijava policiji.

Glede na navedeno je šola dolžna podati prijavo v vseh primerih nasilja, s katerim je povzročena telesna poškodba, v vseh primerih spolnega nasilja ter ko gre za tatvine, izsiljevanje ali poškodovanje stvari (materialno nasilje). Prav tako v vseh primerih, ko posameznik v šolo prinese predmete, ki so po svoji obliki nevarni ali prepovedani (noži, pipci, pirotehnika, pištole, ročni bokser ali udarno ročno orožje itd.). Delavec, ki je zaznal nasilje, naredi o tem zapis (uradni zaznamek) in o tem obvesti vodstvo šole, ki presodi, ali se bo podala prijava na policijo.

Prijave ni potrebno podati v primerih verbalnega in psihičnega nasilja, se pa učenca (starše) opozori, da v kolikor se počuti ponižano, vznemirjeno ali ogroženo zaradi žaljivih besed ali vedenja posameznika ali skupine, lahko kot posameznik na policijsko postajo poda prijavo kršenja javnega reda in miru.

Pomembno je, da je policija obveščena nemudoma, to je neposredno po dogodku. To velja še posebej za hujše oblike nasilja, saj bo le tako lahko izvedla vse nujne ukrepe, ki ji jih nalaga zakonodaja .

Ob prijavi policiji ravnatelj posreduje informacijo o nasilju tudi centru za socialno delo, ki je po kazenski zakonodaji dolžan sodelovati pri kazenskopravnem obravnavanju povzročitelja nasilja.

Center za socialno delo pa ravnatelj obvesti o nasilju tudi v drugih primerih, ko tim oceni, da povzročitelj nasilja ali žrtev potrebuje pomoč te institucije; če gre za primer ogroženega učenca, ki se kaže npr. v zlorabi alkohola ali drog, pogostem izostajanju iz šole, neodzivnosti staršev za sodelovanje z VIZ, nasilju v družini. V teh primerih izhaja dolžnost prijave iz 91. člena Zakona o socialnem varstvu («Organi ter zavodi in druge organizacije, ki pri svojem delu ugotovijo ogroženost otroka, mladoletnika ali osebe, ki ji je odvzeta poslovna sposobnost, so dolžni o tem obvestiti center za socialno delo na svojem območju.»).

V primerih, ko je bil zaradi ogroženosti otroka žrtve/storilca obvešččen center za socialno delo, VIZ razširi članstvo v timu s predstavniki centra za socialno delo, policije in po potrebi s predstavniki drugih organov in organizacij, ki so vključeni v obravnavo otroka. Namen tako razširjenega tima je izmenjava informacij med organi o različnih oblikah obravnave otroka z namenom medsebojnega sodelovanja (načrtovanja in usklajevanja aktivnosti). Pomemben vidik sodelovanja z drugimi organi in organizacijami pa je tudi skupno načrtovanje in izvajanje preventivnih dejavnosti.

Evid. št.: 007-1/2024/2

Kočevje, 22. 5. 2024

Ravnateljica:
mag. Darja Delač Felda